

НЕСТЕРЕНКО Юлія Олександрівна
студентка 2-го курсу ФОФ
стац., гр. ОА-09-1,
ЯКОВЕНКО Роман Валерійович,
кандидат економічних наук

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ

У даній роботі визначено сутність та структуру воєнної економіки як науки і як особливої сфери господарювання країни, її значення і стан у нашій державі. Розглядаються фактори, що впливають на військову ситуацію, яка склалася і розвивається в Україні.

Постановка проблеми та її актуальність. Проблеми розвитку воєнної економіки України і світу в наші дні набули особливої актуальності, оскільки чисельність і потреби людства постійно зростають, а природні ресурси поступово зменшуються, деякі зникають взагалі, а інші відновлюються, але дуже повільно, тож все більше зростає загроза зазіхань на території з відносно високими запасами ресурсів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначену проблематику розкрито в роботах Яковенка Р. В., Мунтіяна В. І., Кириленка В. І. На жаль проблема дослідження війни майже не розглядається структурі економічної теорії через те, що військову економіку прийнято відносити до групи військових наук.

Цілі статті. Метою даної роботи є визначення сутності та структури воєнної економіки, аналіз стану військової економіки України.

Виклад основного матеріалу. Військова економіка – це постійно діюча частка суспільного виробництва для забезпечення потреб Збройних Сил країни [4, с. 452].

Військова економіка, як наука вивчає військово-економічні відносини, які складаються в процесі виробництва, розподілу, обміну і споживання предметів військового призначення [3, с. 12].

Військова економіка, як об'єктивна реальність – склалася в роки Першої світової війни в Німеччині. Усе те військове майно і озброєння, яке було накопичено до війни було використано і втрачено у перші два місяці війни. І вперше в історії людства економіка і політика постала перед проблемою недостатчі кінцевої військової продукції і необхідністю переводу значної частки цивільного виробництва на військове виробництво. В сучасних умовах дуже посилився взаємозв'язок між війною та економікою [1, с. 52].

Економіка здійснює вплив в цілому на хід та результат війни:

1. по-перше економіка є об'єктивною основою виникнення соціальних конфліктів, які вирішуються через війну;
2. економіка є матеріально-технічною базою збройної боротьби. Щоб вести війну потрібна зброя та багато іншого, що дає економіка;

3. економіка за допомогою військової техніки та людських ресурсів обумовлює організацію, форми і способи озброєної боротьби, військову тактику та стратегію.

Взаємозв'язок між економікою та війною має двосторонній характер:

- війна відволікає значні фінансові, матеріальні та людські ресурси з виробничої сфери в непродуктивну невиробничу сферу;
- війна і військові потреби формують структуру самої економіки;
- війна веде до прямого знищення продуктивних сил і у зв'язку з цим постає задача по збереженню виробництва, робочої сили, забезпеченню живучості економіки.

Таким чином з початком першої світової війни об'єктивно склалися два сектори суспільного виробництва – цивільний сектор і військовий, і у військовій науці виник новий напрям її розвитку – військова економіка. Війна перш за все на макрорівні потребує прямих фінансових ресурсів.

Існують:

1. прямі фінансові витрати (суто військові витрати);
2. непрямі фінансові витрати (витрати на військову економіку).

Військова економіка, як об'єктивна реальність включає в себе:

- чисто військове виробництво засобів збройної боротьби;
- цивільне виробництво засобів збройної боротьби;
- цивільне виробництво звичайної цивільної продукції;
- військове господарство.

Військова економіка як наука є складною системою військово-економічних знань. Основними галузями військово-економічних знань є:

- загальна теорія військової економіки;
- конкретна військова економіка та військове господарство;
- загальна теорія військової економіки.

Загальна теорія військової економіки включає:

- визначення предмета та основних проблем військово-економічної науки, аналіз використовуваних методів;
- дослідження змісту військової економіки, структури військового виробництва, законів та закономірностей економічного забезпечення підготовки та ведення війни;
- теорію військово-економічного потенціалу;
- аналіз військово-економічної підготовки та економічної мобілізації;
- аналіз особливостей суспільного виробництва в умовах війни;
- вивчення проблем економічного протиборства і живучості економіки;
- аналіз економічного забезпечення коаліційної війни;
- розробка загальних принципів економічної роботи у військах;
- дослідження проблем управління військовою економікою.

Конкретна військова економіка і військове господарство включає підсистеми:

- галузеві конкретно-економічні знання;
- спеціальні конкретно-економічні знання;

- історичні військово-економічні знання.

Військова економіка, як наука, має свої закони, закономірності та категорії. У військовій економіці діють загальні економічні закони такі, як закон вартості, закон продуктивності праці, закон росту потреб, закон попиту та пропозиції.

Поряд із загальними економічними законами військова економіка має ряд специфічних законів і закономірностей:

1) закон виробництва додаткового продукту для задоволення військових потреб;

2) закон першочергового виробництва вирішальних засобів збройної боротьби;

3) закон залежності виробництва засобів збройної боротьби від НТП;

4) закон взаємозв'язку виробничих секторів військового виробництва.

На сферу військової економіки впливають закони політики та закони війни:

1) закон залежності війни від її політичних цілей;

2) закон залежності ходу війни від співвідношення економічних потенціалів;

3) закон ходу війни в залежності від співвідношення військових потенціалів воюючих країн;

4) закон залежності ходу війни від морально-політичного потенціалу.

Структура військової економіки [2, с. 44]:

1. Базові галузі

- паливно-енергетичний комплекс (гідроелектроенергетика, теплова електроенергетика, атомна електроенергетика, нафтовидобування, нафтопереробка та нафто транспортування, добування, переробка і транспортування газу, вугільна промисловість);

- комплекс сировинних і матеріаловиробничих галузей;

- інфраструктура;

- аграрно-промисловий комплекс;

- галузі, які переробляють сільськогосподарську продукцію;

- капітальне будівництво;

- комплекс військової та військово-технічної науки;

- кадрове військове виробництво.

2. Кадрові галузі: атомна військова промисловість; ракетобудівництво; літакобудування; танкобудування; суднобудування; виробництво артилерійських систем та систем залпового вогню; виробництво стрілецької зброї; виробництво боєприпасів.

У своїй переважній більшості країн такі галузі зустрічаються дуже рідко. Як правило, формуються змішані підприємства, які поряд з цивільною продукцією здійснюють виробництво кінцевої військової продукції.

Якщо коротко розглянути військовий аспект української економіки, то варто зазначити, що Україна у військовому сенсі малозабезпечена оборонною технікою, тож є легкою здобиччю для противника. За відсотком ВВП на військові витрати Україна посідає 114 місце у світі, це 1.4% [6].

Щоб об'єктивно оцінити військовий бюджет України треба врахувати фактори прямого негативного впливу на нього [4, с. 456]:

1. Різке падіння ВВП і національного доходу;
2. Вплив інфляції;
3. Лібералізація цін спрямована тільки на зростання. Вартість військової техніки зросла на стільки, що її придбання стало неможливим.

У таблиці, яку подано нижче відображено розподіл видатків збройних сил України за призначенням [5].

Таблиця 1

Стан збройних сил України

Роки	Утримання збройних сил України, млн. грн.	Підготовка збройних сил України, %	Розвиток оборонної військової техніки та інфраструктури, %
2006	77.1	15.9	07.0
2007	68.5	16.5	15.0
2008	74.2	15.0	10.8

Очевидно, що основною проблемою збройних сил України є недостатнє фінансування з боку держави. Проте політики запевняють, що наша армія укомплектована на 100%. Також Україна проводить мирну політику і не є ядерною державою.

Українська армія комплектується за рахунок призову на строкову службу чоловіків віком 18-40 років, її чисельність на кінець 2010 року становила 200 000 осіб (у т.ч. 50 000 цивільних працівників) [6].

Висновки. Військова економіка як наука є складною системою військово-економічних знань. Правильна воєнна політика держав є найголовнішим аспектом захисту власної території, ресурсів та громадян, загальнодержавних прав та свобод. Воєнна економіка є дуже перспективною та цікавою галуззю господарювання.

На жаль в Україні збройні сили не у найкращому стані, тому для нашої держави існує загроза втрати суверенітету. Забезпечення військово-економічної безпеки є одним із найважливіших завдань Української держави.

Список використаної літератури

1. Мунтіян В. І. Економіка та оборонні витрати / В. І Мунтіян. – К. : Укр. центр духовн. культури, 1998. – 217 с.
2. Мунтіян В. І. Оборонний бюджет та можливі шляхи його реформування в Україні / В. І Мунтіян. – К. : „Академія”, 1996. – 198 с.
3. Кириленко В. І. Теорія і практика воєнної економіки : навч. посіб. / В. І. Кириленко. – К. : КВГІ, 2001. – 403 с.
4. Яковенко Р. В. Національна економіка : навч. посіб. / Р. В. Яковенко. – Кіровоград : „Пік”, 2009. – 548 с. : іл.
5. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

6. Біла книга. Оборонна політика України [Електронний ресурс]. –
Режим доступу : <http://www.mil.gov.ua>.